

EN NOTIS OM VINGÅKERSDRÄKTEN 1794.

De litterära källorna om Vingåkersdräkten under 1700-talet äro tyvärr mycket sparsamma.¹ I en handskriven resedagbok kallad »Annotationer vid en Resa år 1794» av *Fredrik Samuel Silverstolpe*² (1769—1851) har jag funnit en kort, men saklig och som det tycks ganska pålitlig beskrivning. Silverstolpe, som sedan såsom överintendent och preses i konstakademien lade i dagen ett mindre vanligt intresse för uniformer och dräkter, visar redan här sin böjelse för dylika ting. Han hade tillsammans med sina vänner Johan Stenhammar och Carl Sehman från Stockholm startat en fotvandring, en »pittoresk resa», i tidens sentimentala maner. Färden gick genom Södermanland, Västergötland och Östergötland till Säfsta-holm. På midsommardagen besökte de Vingåkers kyrka, och härom berättar Silverstolpe:

»En af de vackraste Spectakel var att se hela den talrika Församlingen i sina Galla-Drägter. Den största luxe råder här, äfven hos de fattigare. Efter förmögenhet, ålder och särskildta tillfällen hafva de 5. å 6. olika dräkter. Många äga flera af dessa på en gång för ombytes skuld. Alla drägter äro till skärningen lika, men de variera i färgor och tyg. Den röda hufvudbonaden med hvit öfverklädnad brukas af alla quinnfolken. Röda Kjortlar, Gula siden Damast tröjor, Blå förkläden, Hvita linnearmar och Halskläden samt utsydda Bälten utgöra den öfvriga drägten men variera efter vissa regler. De rikaste hafva bälten med smidda Silfverornamenter som stiga till värde af 100. plåtar. Då flickorne äro förlåfvade äro de en viss tid Fästepigor och bruka då en särskild dräkt som är ganska kostsam. Vid bältet hänger ett brokigt snöre ända till foten. Vid detta snöre äro fästade Pungar av sidentyg eller Kläde, broderade med Gull och Silfver och försedde med en Silfver Sked och

¹ Vistrand, Svenska folkdräkter, Stockholm 1907, s. 50 f.

² Vålvilligt ställd till mitt förfogande av justitieråddinnan Karin Silverstolpe, Näs.

Knif samt några Silfverpengar. Uti ett fint linne bäres inlindade en Psalmbok och ett par stora broderade Handskar af rödt kläde och Saffian. Dessa få ej brukas så länge de äro ogifta. — Under lysningen få mödrarna ej vara tillstädes i Kyrkan. — Flickorna äro ganska fria, rodna ej att omtala sitt giftermål och visa gärna sina dyrbara kläder för främmande. — Alla dess kläder skäras och sys af särskildta Skräddare, hvilka vid visst vite ej få göra kläder af annan form. Broderierne, som äro ganska fina, göras ofta af Bondquinnfolken sjelfva. Tygerne äro stundom hemväfda men merendels köpta. Deras förnämsta egenskap är färgornas höghet, och hvad linnet beträffar, finhet. Kläderne passa väl åt Kroppen undantagande Bröstat, som af dem få en nedtryckt, ful och onaturlig växt. — Mannfolkets dräkt är de allmänna så kallade Vingåkers råckar. Den är i intet afseende vacker. — Den stora luxen gör folket arbetsamt. Handeln gör dem industrieuse men vinningslystna. Förmögenheten är således allmän oagtadt slöseriet i kläder. Alla författningar leda därhän att bibehålla denna esprit som tydeligen ökar välmågan. Genom någon äldre Konunga förordning äro de hvad kläderne angå fritagne från alt tvång af Öfverflöds-förordningar. — Sederne äro förskämde dels genom luxen hos quinnfolken, dels genom en öfverdrefven vinningslystnad, ty allt är hos dem en handelsvara, dels ock genom deras resor till alla landsorter. Således, oagtat arbetsamheten äro fylleri och okyskhet, men i synnerhet det sednare såsom en följd av pragt och förlorad blygsamhet hos könet, här allmännare än på de flesta ställen i Riket. De författningar som således befodra välmågan göra det på sedernas bekostnad. — Dessas förfall ha gjort inrättningen af ett Sjukhus nödvändig, och detta Sjukhus skall hafva hyst till 80. personer på en gång. — Hvad utseende beträffar är folket här i allmänhet vackert. Ansigtsfärgen är ljus och frisk. — Man träffar sällan någon Brunette. — I Ö. Vingåkers Sockn bäres en annan dräkt. Däremot är den i Österåkers Sockn i det närmaste lik med Stora eller Västra Vingåker.»

Bengt Cnattingius.